

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 340.12

Наталія Лесько

Національний університет “Львівська політехніка”,
професор кафедри адміністративного та інформаційного права,
доктор юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВНИЙ ПРИМУС: ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА

<http://doi.org/10.23939/law2022.33.106>

© Лесько Н., 2022

У статті розглядається поняття та характеристика державного примусу в контексті принципу правової держави, верховенства права та законності. Правова держава не заперечує та не може заперечувати реалізацію примусового впливу, але не визнає примусу, який не засновано на праві. Зазначається, що у правовій науці відсутній загально визнаний підхід до інтерпретації державного примусу. Державний примус по-різному визначається дослідниками. Державний примус можна визначити, як уповноважену діяльність посадових осіб, спрямовану на реалізацію владних повноважень з метою дотримання та виконання правових актів. Державний примус як відношення характеризується односторонністю, владністю та нерівністю сторін, є завжди асиметричним. Зв'язок державного примусу з обмеженням і навіть позбавленням права - необхідна, але недостатня умова для характеристики державного примусу на сучасному етапі, оскільки не враховує зміни нормативно-правової бази можливої інтерпретації державного примусу, що характеризується закріпленням принципів правової держави, верховенства права та верховенства прав людини у Конституції України, на рівні загально визнаних принципів і норм міжнародного права та міжнародних договорів України.

Вказується, що застосування державного примусу не суперечить принципам, на яких ґрунтується правова держава. Правова держава немислима без влади, яка вирізняється високою легітимністю, що веде до підвищення відповідальності влади перед суспільством і спонукає її до використання всіх можливих засобів для досягнення суспільно корисних цілей, зокрема примусу. Право у правовій державі виражає збалансовану волю суспільства, в якій закладена основа державного примусу. Зазначено, що примус залишається важливим засобом виконання обов'язку держави щодо забезпечення недоторканності прав і свобод громадян. Державний примус в умовах правової держави характеризується законодавчо встановленими межами впливу держави на суб'єктів права. Державний примус у правовій державі реалізується з метою захисту прав людини та забезпечення загального блага. Державний примус не повинен принижувати гідність людини, має бути відповідним і обґрунтованим, нормативно визначений на підставі якісного законодавчого матеріалу. Примус у правовій державі розуміється, як заснований на вимогах права та здійснюваний у встановлених межах і формах шляхом фізичного, психічного або організаційного впливу на волю та поведінку суб'єктів права, діяльність державних органів і інших уповноважених осіб з метою запобігання порушенню або загрози порушення правових норм, забезпечення прав і

свобод особи, громадської безпеки та державного суверенітету, іншої суспільної та державної необхідності.

Ключові слова: примус, державний примус, правова держава, верховенство права, законність.

Постановка проблеми. Сьогодні наукова література формулює нові визначення державної влади та державного примусу як форми реалізації. Вчені встановлюють підстави та критерії допустимості застосування заходів державного примусу у демократичному суспільстві легального та легітимного. Методологія досліджень політичної та правової природи цього феномена дозволяє співвіднести поняття підстав допустимості державно-правового примусу та розкрити взаємозв'язок структурних елементів. Аналіз поняття, сутності та змісту державного примусу повинен бути орієнтований на практичні потреби. Актуальним завданням є вивчення особливостей нормативного закріплення підстав державного примусу.

Аналіз дослідження проблеми. Питання державного примусу розглядали вчені-правознавці: І. А. Безклубий, Ю. П. Битяк, І. Л. Бородин, С.В. Бобровник, В. К. Грищук, А. М. Завальний, Р. Я. Заяць, О. В. Іваненко, Л. В. Каленіченко, М. І. Козюбра, О. М. Куракін, Л. О. Макаренко, Н. М. Пархоменко, Н. М. Оніщенко, В. Л. Ортинський, С. П. Погребняк, Т. І. Тарахонич, О. Д. Тихомиров, О. Н. Ярмиш та інші. Поняття державного примусу, питання підстав застосування, форм і засобів здійснення примусового впливу, проблеми визначення критеріїв державного примусу є одними з важливих у комплексному розумінні методів державного управління. Тому ця сфера наукових пошуків привертає увагу дослідників.

Мета статті – дослідження поняття та характеристика державного примусу.

Виклад основного матеріалу. У правовій науці відсутній загальновизнаний підхід до інтерпретації державного примусу. Державний примус по-різному визначається дослідниками. Державний примус можна визначити як уповноважену діяльність посадових осіб, спрямовану на реалізацію владних повноважень з метою дотримання та виконання правових актів. Державний примус як відношення характеризується однобічністю, владністю та нерівністю сторін, є завжди асиметричним.

Зв'язок державного примусу з обмеженням і навіть позбавленням права - необхідна, але недостатня умова для характеристики державного примусу на сучасному етапі, оскільки не враховує зміни нормативно-правової бази можливої інтерпретації державного примусу, що характеризується закріпленням принципів правової держави, верховенства права та верховенства прав людини у Конституції України, на рівні загальновизнаних принципів і норм міжнародного права та міжнародних договорів України [1].

Йдеться про Конституцію України, що має вищу юридичну силу та пряму дію, Конвенцію про захист прав людини і основних свобод, яка є частиною правової системи України [2].

Правова система повинна спиратися не тільки на доктрину правової держави, згадану у ст. 1 Конституції України, а й на доктрину верховенства права, згадану в преамбулі Конвенції права людини і основних свобод, визнаний всіма державами-членами Ради Європи, як важлива частина загальної політико-правової спадщини.

Ці обставини дозволяють зробити висновок про те, що базовими та загальними умовами інтерпретації державного примусу щодо правової держави, верховенства права та верховенства прав людини повинні виступати положення про вищу цінність прав і свобод людини та громадянина, які носять природний і невідчужуваний характер з наслідком неможливості законодавчого скасування або применшення; мети існування держави в Україні, про справедливий суд як інститут, що контролює процедуру державного примусу, який визначає обмеження прав.

Певну спробу пояснити державний примус із сучасних позицій роблять М. В. Ковалів і С. С. Єсімов [3]. Автори виходять з того, що державний примус може бути правовим і неправовим.

Неправовий державний примус може обернутися свавіллям державних органів, що ставлять особу в незахищене становище. Такий примус має місце в державах з антидемократичним, реакційним режимом.

Правовим визнається такий державний примус, вид та міра якого визначені правовими нормами та застосовуються у процесуальних формах. Державний правовий примус піддається контролю, може бути оскаржений у незалежний суд з тим, щоб бути перевіреним на предмет законності, обґрунтованості та справедливості.

В. І. Сировацький зазначає, що державний примус характеризується як правовий примус. Державно-правовий примус розглядається у вітчизняній та зарубіжній філософсько-правовій думці як гарантія забезпечення законності [4, с. 399]. Правовий характер державного примусу повинен означати правомірність примусу, відповідність праву, повинен бути нормативно визначений, забезпечувати відповідно до принципів права підстави використання примусу і його межі.

Єдиним теоретико-методологічним критерієм розмежування державного примусу на правовий та неправовий є права людини. Права людини є першоосновою доктрин правової держави та верховенства права, оскільки всі принципи, їх складові, є похідними від прав людини, логічним продовженням і розкриттям тези про права людини як найвищу цінність.

Значення доктрини поділу влади, як ознаки правової держави, сенс якої полягає в наявності незалежного суду, у першу чергу інституту конституційної юстиції, теоретично та практично пов'язане з можливістю захисту прав людини від свавілля інститутів виконавчої та законодавчої влади.

Державний примус направлено на захист прав людини та на забезпечення загального блага. Це основна ідеологічна установка, що визначає характер прав людини, його цінності по відношенню до держави, яка розуміється як система публічно-владних інститутів. Сенс наявності держави та її функцій – визнання, дотримання та захист прав людини, в іншому випадку існування держави стає незрозумілим з погляду прав людини.

Інструментальний характер держави, її цінності щодо прав людини – держава для людини – відображено у Конституції України. Права належать людині від народження, тобто природні та невідчужувані, безпосередньо діючі, визначають зміст і застосування законів, діяльність законодавчої та виконавчої влади, місцевого самоврядування, забезпечуються правосуддям.

Сенс державного примусу полягає в тому, щоб забезпечувати права людини. Іншого сенсу здійснення державного примусу у правовій державі, яка керується принципом верховенства права, не існує.

Державний примус має нормативний характер, або нормативність державного примусу. Нормативний характер державного примусу полягає в тому, що здійснюється органами держави у межах компетенції, встановленої Конституцією і законами, відповідно до встановленої Конституцією та законами процедури.

Л. І. Калініченко зазначає, що держава у нормах права закріплює конкретні правила поведінки та примусові заходи, що потенційно можуть настати для суб'єкта права за невиконання або неналежне виконання цих нормативно-правових приписів [5, с. 24].

Недоцільно представляти інститут державного примусу як інститут, що знаходиться поза нормативною системою. Державний примус – невід'ємна частина всієї нормативної системи, і здійснюється на підставі норм права. В іншому випадку варто було б вести мову не про державний примус, а про свавілля – застосування примусу поза правилами.

Будь-який із заходів державного примусу є інституційним утворенням, що складається з норм права, зафіксованих, як правило, у кодифікованих нормативно-правових актах. Кримінально-правова відповідальність за вчинення, наприклад, крадіжки представляє нормативне утворення, встановлене ст. 185 Кримінального кодексу України [6].

Домашній арешт (ст. 181 Кримінально-процесуального кодексу України) або тримання під вартою (ст. 183 Кримінально-процесуального кодексу України) в якості заходів кримінально-процесуального примусу є правовими інститутами, встановленими главою 18 Кримінального

процесуального кодексу України, який визначає кримінально-процесуальний примус [7].

Нормативність державного примусу вимагає особливого підкреслення в умовах правової держави та верховенства права: необхідне дотримання нормативності державного примусу з метою уникнення свавілля, що порушує права людини. Нормативність державного примусу проявляється у двох аспектах. Державний примус здійснюється органами держави у межах компетенції, встановленої нормою права. За межами компетенції примусова діяльність органів держави неприпустима. Нормативність державного примусу означає, що державний примус здійснюється за встановленим законом процесом, або процедурою, а державним органом, який визначає правомірність застосування державного примусу, виступає суд.

Умова судового санкціонування державного примусу головна, оскільки здатна вплинути на правомірність державного примусу. Вимога до процедури, на підставі якої приймається рішення щодо державного примусу – у правовій державі державний примус застосовується при дотриманні правової процедури.

Принцип правової процедури лежить в основі верховенства права та вимагає, щоб кожне домагання влади було виправдано з точки зору точності і обґрунтованості застосування загальних правил у кожному конкретному випадку.

Процедурна сторона нормативності державного примусу висуває вимоги до інституту суду. Суд повинен бути справедливим, незалежним, швидким, публічним, змагальним. Вимога справедливості судового розгляду встановлена ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод. Справедливий суд у межах якого прокуратура та захист має рівну можливість представляти докази та доводи, які стосуються звинувачення; суддя повинен бути справедливим і неупередженим.

Чим більше розвинений процесуальний аспект застосування державного примусу, чим складніше можливість прийняття рішення про застосування державного примусу, тим надійніше захищена людина, її права і свободи від довільного та помилкового примусу державних органів. Відсутність чіткої правової визначеності змісту деяких процесуальних заходів призводить на практиці до різного розсуду посадових осіб щодо застосування процесуальних заходів, що неприпустимо, оскільки водночас порушується принцип юридичної рівності учасників провадження у справі про адміністративне правопорушення [8, с. 33].

Державний примус має ґрунтуватися на законах, що володіють якостями формальної визначеності, недвозначності. Вимога щодо формальної визначеності, ясності та недвозначності положень нормативно-правових актів пов'язано з доктриною правової держави. Ясність і недвозначність положення текстів нормативно-правових актів сприяє адекватному сприйняттю правових вимог громадянами, що безпосередньо впливає на модель поведінки, збільшує гарантії від небажаних з точки зору прав людини правозастосовних ексцесів і свавілля, сприяє формуванню однакової та відповідно стабільної правозастосовної практики.

Як зазначив Конституційний Суд України, прийняті закони повинні бути визначеними за змістом, за предметом, метою та обсягом дії, а правові норми сформульовані з достатнім ступенем точності, що дозволяє громадянину погоджувати з ними поведінку заборонену та дозволена. Принцип правової визначеності означає, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями [9].

Незрозуміле та суперечливе правове регулювання породжує довільне застосування права, що порушує конституційні принципи правової держави, справедливості та рівності всіх перед законом. Злочин і заходи кримінальної відповідальності за вчинення повинні бути чітко визначені у законі так, щоб виходячи з тексту норми, у разі необхідності за допомогою тлумачення судами кожен міг передбачити кримінально-правові наслідки дій.

Вимоги до якості нормативно-правових текстів, на підставі яких здійснюється державний примус, формулюються Європейському Судом з прав людини, який, зокрема, вказав у низці

рішень, що норма внутрішнього законодавства, що регламентує правила позбавлення людини свободи, повинна бути доступною та точно сформульованою [10].

Державний примус має бути відповідним і обґрунтованим. Відповідність державного примусу означає, що обсяг примусового впливу на особу, до якої застосовується, не повинен перевищувати мінімального необхідного рівня, досягнення якого достатнє для цілей державного примусу.

Державний примус змінює волю особи, яку примушують, підпорядковує її волі особи, яка примушує, супроводжується обмеженням прав, у першу чергу, обмеженням, пов'язаним зі свободою та недоторканністю, які захищаються на рівні Конституції України та Конвенції про захист прав людини і основних свобод (ст. 5). Прийняття рішення про державний примус має бути обґрунтованим і необхідним.

Наприклад, п. 3 ч. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основних свобод передбачає, що взяття особи під варту проводиться на підставі обґрунтованої підозри у вчиненні правопорушення.

Виходячи з практики Європейського суду з прав людини, наявність обґрунтованої підозри передбачає існування інформації, яка свідчить про те, що особа могла вчинити злочин. Те, що може бути визнано як обґрунтована підозра, залежить від обставин, і повинно бути оцінене на основі фактів, відомих на момент арешту, а не згодом.

Важливою складовою обґрунтованості судового рішення про застосування державного примусу повинна бути аргументація. Аргументованість показує логіку підходу судді до вирішення, показує мотивацію прийняття або неприйняття аргументів сторін спору, робить, рішення про застосування державного примусу зрозумілим для особи, що полегшує вибудовування стратегії сторін щодо оскарження рішення суду. Аргументованість державного примусу повинна показати необхідність і неминучість державного примусу, коли державний примус не можна не застосовувати.

Державний примус не повинен принижувати гідність людини. Процес здійснення необхідного державного примусу не повинне супроводжуватися приниженням гідності особи, щодо якої такий примус здійснюється. Фізична сила, що застосовується, наприклад, при затриманні, повинна бути сумірною діям особи, яку затримують.

Судова практика виробила низку критеріїв, яким повинен відповідати процес здійснення державного примусу. Європейський Суд з прав людини визначив, що застосування до особи, яку затримують, фізичної сили, яка не була викликана власними діями, принижує людську гідність, тобто порушує ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основних свобод.

Для фіксації такого, що принижує гідність, поведження чи покарання Європейський Суд з прав людини ввів критерій мінімального рівня жорстокості. Відповідно до позиції Європейського Суду з прав людини, якщо дії досягли мінімального рівня жорстокості, то такі дії визнаються такими, що принижують гідність. Оцінка мінімальності залежить від всіх обставин справи, зокрема від тривалості покарання, його фізичних або психічних наслідків і інших чинників.

На думку Л. В. Каленіченко, державно-правовий примус – це метод впливу держави на суб'єктів права з метою забезпечення належної реалізації норм права, що здійснюється через правозастосовну діяльність незалежно від волі та бажання юридично зобов'язаних суб'єктів [11, с. 28].

Головною особливістю державного примусу в умовах правової держави є законодавчо встановлені межі можливого, допустимого, а у деяких випадках – необхідного примусового впливу держави на суб'єктів права. Діяльність органів публічної влади щодо державно-правового примусу містить низку напрямів, які сприяють встановленню конституційного правопорядку: забезпечення конституційного оформлення чинного законодавства; забезпечення верховенства права та Конституції за допомогою забезпечення єдності нормативно-правового простору; належний нагляд і контроль за реалізацією правових приписів [12, с. 55]. Дефініція поняття меж державного примусу виглядає так: меж державного примусу – це нормативно встановлені та забезпечені державою меж державно-примусового впливу, що визначають міру шляхом закріплення мети та засобів примусу, підстав і порядку застосування, що виступають умовами реалізації повноважень держави у сфері примусу та гарантією захисту прав громадян від незаконної діяльності суб'єктів примусу.

Висновки. Примус, здійснюваний правовою державою, зумовлено принципом взаємної відповідальності держави і особи, відрізняється гуманним характером, здійснюється виключно на основі вимог права. Примус у правовій державі розуміється як заснований на вимогах права та здійснюваний у встановлених межах і формах шляхом фізичного, психічного або організаційного впливу на волю та поведінку суб'єктів права діяльність державних органів і інших уповноважених осіб з метою запобігання порушенню або загрози порушення правових норм, забезпечення прав і свобод особи, громадської безпеки, територіальної цілісності та державного суверенітету, іншої суспільної та державної необхідності. Державний примус можна визначити, як здійснювану від імені держави сукупність заходів владного зовнішнього впливу, спрямованих на примушування суб'єктів права до певної поведінки. Державний примус – це владне ставлення, що характеризується асиметричним положенням сторін. Доцільно розрізняти державний примус у правовій державі та державний примус у неправовій державі. Державний примус у правовій державі виправданий, якщо здійснюється з метою захисту прав людини на забезпечення загального блага.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів # 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/475/97-%D0%B2%D1%80>.
3. Ковалів М. В., Єсімов С. С. (2017). Тенденції розвитку інституту державного примусу в умовах європейської інтеграції України / Ковалів М. В., Єсімов С. С. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права*. № 16. С. 54–59.
4. Сировацький В. І. (2020). Філософсько-правовий контент державного примусу у темпорально-просторовому дискурсі : дис. ... д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.12. Львів. 461 с.
5. Каленіченко Л. І. (2017). Поняття та ознаки державно-правового примусу. *Вісник ХНУВС*. № 3 (78). С. 21–30.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.
7. Кримінальний процесуальний кодексу України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17>.
8. Бортник Н. П., Єсімов С. С. (2021). Правова регламентація заходів адміністративно-процесуального примусу. *Соціально-правові студії*. Випуск 3 (13). С. 28–34.
9. Верховенство права. Конституційний Суд України. Офіційний вебсайт. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava>.
10. Березюк Я. Категорія “якість закону” як складова принципу верховенства права та гарантія застосування судом найбільш сприятливого для особи тлумачення закону. 22 жовтня 2020. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1011199>.
11. Каленіченко Л. І. (2018). Відповідальність як форма державно-правового примусу: загально-теоретична характеристика : автореф. дис.... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01. Харків. 43 с.
12. Єсімов С. С. Реалізація конституційного оформлення правопорядку в умовах наявності конституційних ризиків. *Соціально-правові студії*. 2019. Випуск 3 (5). С. 52–57.

REFERENCES

1. *Konstytutsiya Ukrayiny* [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrayiny vid 28.06.1996 r. No. 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. *Pro ratyfikatsiyu Konventsiyi pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod* 1950 roku [On Ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950]. Pershoho protokolu ta protokoliv # 2, 4, 7 ta 11 do Konventsiyi : Zakon Ukrayiny vid 17.07.1997 r. No. 475/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/475/97-%D0%B2%D1%80>.

3. Kovaliv M. V., Yesimov S. S. (2017). *Tendentsiyi rozvytku instytutu derzhavnogo prymusu v umovakh yevropeys'koyi intebratsiyi Ukrainy* [Trends of development of the institute of state coercion in the conditions of European integration of Ukraine]. *Naukovi zapysky L'vivs'koho universytetu biznesu i prava*. No. 16. S. 54–59.
4. Syrovats'kyy V. I. (2020). *Filosofs'ko-pravovyy kontent derzhavnogo prymusu u temporal'no-prostorovomu dyskursi* [Philosophical and legal content of state coercion in temporal-spatial discourse] : dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets.: 12.00.12. L'viv. 461 s.
5. Kalyenichenko L. I. (2017). *Ponyattya ta oznaky derzhavno-pravovoho prymusu* [Concepts and signs of state and legal coercion]. *Visnyk KHNUVS*. 2017. No. 3 (78). S. 21–30.
6. *Kryminal'nyy kodeks Ukrainy* [Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. No. 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.
7. *Kry'minal'nyj procesual'nyj kodeksu Ukrainy`* [Criminal Procedure Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy` vid 13.04.2012 r. # 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17>.
8. Bortnyk N. P., Yesimov S. S. (2021). *Pravova rehlementatsiya zakhodiv administratyvno-protsesual'noho prymusu* [Legal regulation of measures of administrative and procedural coercion]. *Sotsial'no-pravovi studiyi*. Vypusk 3 (13). S. 28–34.
9. Verkhovenstvo prava. Konstytutsiynyy Sud Ukrainy. Ofitsiynyy veb sayt. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava>.
10. Berezyuk Y. A. (2020). *Katehoriya “yakist' zakonu” yak skladova pryntsypu verkhovenstva prava ta harantiya zastosuvannya sudom naybil'sh spryiatlyvoho dlya osoby tlumachennya zakonu* [Category “quality of law” as a component of the principle of the rule of law and a guarantee of the court's application of the most favorable interpretation of the law]. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1011199>.
11. Kalyenichenko L. I. (2018). *Vidpovidal'nist' yak forma derzhavno-pravoho prymusu: zahal'noteoretychna kharakterystyka* [Responsibility as a form of state-legal coercion: general theoretical characteristics] : avtoref. dys.... d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.01. Kharkiv. 43 s.
12. Yesimov S. S. (2019). *Realizatsiya konstytutsiynoho oformlennya pravoporyadku v umovakh nayavnosti konstytutsiynykh ryzykiv* [Implementation of the constitutional order in the presence of constitutional risks]. *Sotsial'no-pravovi studiyi*. Vypusk 3 (5). S. 52–57.

Дата надходження: 18.01.2022 р.

Nataliia Lesko

Lviv Polytechnic National University,

Doctor of Law, Professor,

professor of the Department of Administrative and Informational Law

leskonataly@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1790-8432>

STATE PRIMUS: CONCEPT AND CHARACTERISTICS

The article considers the concept and characteristics of state coercion in the context of the rule of law, rule of law and legality. The rule of law does not and cannot deny the exercise of coercive influence, but does not recognize coercion that is not based on law. It is noted that in legal science there is no generally accepted approach to the interpretation of state coercion. State coercion is defined differently by researchers. State coercion can be defined as the authorized activity of officials aimed at exercising power in order to comply with and enforce legal acts. State coercion as a relationship characterized by one-sidedness, power and inequality of the parties, is always asymmetric. The connection of state coercion with restriction and even deprivation of rights is necessary, but not a sufficient condition for the characterization of state coercion at the present stage, as it does not take into account changes in the legal framework of possible interpretation of state coercion. in the Constitution of Ukraine, at the level of universally recognized principles and norms of international law and international treaties of Ukraine.

It is pointed out that the use of state coercion does not contradict the principles on which the rule of law is based. The rule of law is inconceivable without power and has a high degree of legitimacy, which leads to increased responsibility of the government to society and encourages it to use all possible means to achieve socially useful goals, including coercion. Law in a state governed by the rule of law expresses the balanced will of a society in which the basis of state coercion is laid. It is stated that coercion remains an important means of fulfilling the duty of the state to ensure the inviolability of the rights and freedoms of citizens. State coercion in a state governed by the rule of law is characterized by legally established limits of state influence on subjects of law. State coercion in the rule of law is exercised in order to protect human rights and ensure the common good. State coercion should not degrade human dignity, should be appropriate and reasonable, normatively determined on the basis of quality legislative material. Coercion in a state governed by the rule of law is understood as based on the requirements of law and carried out within established limits and forms by physical, mental or organizational influence on the will and behavior of legal entities, government agencies and other authorized persons to prevent violations or threats of violations, ensuring the rights and freedoms of the individual, public safety and state sovereignty, other social and state needs.

Key words: coercion, state coercion, rule of law, rule of law, legality.